

Dominus venit peccatores salvos facere... Has omnes veritates, totam hanc doctrinam commendo tibi.

UT SECUNDUM PRECEDENTES PROPHECIAS. Vero simile est Timotheum ex revelatione factum fuisse evangelistam et episcopum, ait Theodoretus. Tunc enim omnia fiebant cum prophetiâ, id est, revelatione Spiritus sancti, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus. Itaque commendo tibi totam hanc doctrinam, ut juxta prophetas de te factas, easque adimplens, BONAM MILITES MILITIAM, bonique presulis exsequaris officium.

Bonus pastor perpetuo militare debet, ut peccatum, diaboli regnum, destruat, et ut Christi regnum teatur et amplifiet.

VERS. 10. — HABENS FIDEM ET BONAM CONSCIENTIAM. Hæc sunt christianæ militiæ arma, fides orthodoxa et vitæ sanctitas.

QUAM VITÆ SANCTITATE, postquam aliqui repulerunt, et fidei facturam fecerunt, apostata facti, NAUFRAGAVERUNT, fidei naufragium fecerunt. Egregia metaphora à navigatione et à naufragio ducta. Fides est quasi navis ad vitam æternam duccens. Sancta vitæ, seu bona conscientia, et ex eâ manans spes æternæ

spondens, ostenditque veram fuisse de te prophetiam.

VERS. 19. — HABENS FIDEM ET BONAM CONSCIENTIAM; q. d. : Militabis, à Timothee, bonam militiam, si fidem rectam circa verâ et orthodoxa dogmata, et bonam conscientiam, id est, sanctam vitam, et mores sequis et conserves, ut fidem rectam alios doceas, et bonam vitæ exemplo subditis præcæres possis.

QUAM (bonam conscientiam) quidam repellentes (id est, postquam repulerunt), circa fidem naufragaverunt, id est, fidei naufragium et facturam fecerunt, factique sunt apostata, schismatici, hæretici.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maxime notanda, et ad praxim redigenda.

1° Omnis Dei minister notet ecclesiastici ministerii originem : est Dei voluntas ; finem : est æterna salus hominum procuranda. Et statim ad se reflexus, semetipsum examinet per respectum ad utrumque ; quomodo sit in ministerium ingressus ; quomodo hominum salutem procurandæ allaboret ; v. 1. Attendat et an sit vir apostolicus, apostolorum germanus in fide filius ; v. 2. Quid doceat ; an quæ fidem, charitatem , bonos mores promoveant ; v. 4, 5. Quomodo doceat ; an vitâ doctoribus communia vitet ; v. 6, 7. 2° Ascendens ad misericordiæ fontem, miretur primo quod Deus in se, ab æterno summè beatus, et nullus indigens, ex merâ tamen bonitate suâ velit homines æternæ suæ beatitudinis consortes facere.

CAPUT II.

1. Obscuro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus ;
2. Pro regibus, et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus, in omni pietate et castitate.

beatitudinis, est anchora navim in procellis sistens et roborans ; hæc projectâ, non mirum si navis ad scopulos impacta confringatur. Hæresis nunquam primum est peccatum, sed ex malâ conscientia oritur, nimirum, vel ex ambitione, vel avaritiâ, vel libidine. Vide Cornelium à Lapide. Justo Dei judicio fit ut amittant fidem qui nolunt exercere charitatem, D. Prosper ab Estio citatus. Quis christianum non dirigit ex fide ; fidem suam ex conscientia sepe contorquet.

VERS. 20. — EX QUIBUS EST HYMENÆUS. De quorum naufragantium numero est, etc.

Quos excommunicavi et per excommunicationem tradidi SATANÆ ut carnicui in corpore cruciandos, ut hæc suâ cruciacione emendantur et respiciant à suâ blasphemâ et hæresi. Tradidit Satanæ. Ex D. Chrysostomo, Theodoro et Theophylacto, corporalia à dæmone vexatio erat excommunicationis effectus. Item asserit D. Thomas, tantæ virtutis erant apostoli quod excommunicati mox corripiebantur à diabolo et corporaliter vexabantur.

UT DISCANT. Emendatio est excommunicationis finis, NON BLASPHEMARE : omnis hæresis sit in Deum, qui prima veritas est, blasphemia.

VERS. 20. — Ex quibus (de quorum numero) est Hymeneus et Alexander. Hic ille est de quo, 2 ad Tim. 4 : Alexander ararius multa mala mihi ostendit, etc.

Quos tradidi Satanæ, id est, quos excommunicavi. Significat eos Satanæ, quasi carnicui cruciandos esse traditos. Ita docet Chrys.

Ut discant non blasphemare. Ut emendantur et respiciant à suâ blasphemâ et hæresi. Excommunicatio enim non ad perditionem, sed ad emendationem peccatoris ferri debet, ut notat Chrysostomus.

Secundò, quod Deus ipsum, licet peccatores, præ tot aliis, Evangelii, seu boni gloriæ sua participandæ nuntii ad homines, ministrum et præconem elegerit ; v. 11. Ob peccata sua coram Deo suffusus, suam agnoscat indignitatem ; Deo gratias agat ob misericordiam suam demerita superabundantem ; v. 15. Oret ut Deus illum dignum reddat ministrum, ipsis augendo fidem et charitatem ; v. 14.

3° Pro suæ et aliorum salutis basi certissimam et menti semper insculptam hanc habeat veritatem ; v. 15 : *Jesus Christus venit in mundum peccatores salvos facere.* Itaque Salvatoris hominum Spiritu animatus, statuat suam et aliorum peccatorum salutem omni modo in posterum procurare.

CHAPITRE II.

1. Je vous conjure donc, avant toutes choses, que Pon fasse des supplications, des prières, des demandes et des actions de grâces pour tous les hommes ;

2. Pour les rois, et pour tous ceux qui sont élevés en dignité, afin que nous mentionnons une vie paisible et tranquille dans toute sorte de piété et d'honnêteté.

5. Hoc enim hominum est, et acceptum coram Salvatore nostro Deo.

4. Qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire.

3. Unus enim Deus, unus et Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus ;

6. Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis :

7. In quo positus sum ego predicator et apostolus (veritatem dico, non mentior), doctor gentium in fide et veritate.

8. Volo ergo viros orare in omni loco, levantes præ manus sine ira et disceptatione ;

9. Similiter et mulieres in habitu ornato, cum reverentiâ et sobrietate ornantes se, et non in torris crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosâ ;

10. Sed quod deceat mulieres, promittentes pietatem per opera bona.

11. Mulier in silentio discat cum omni subjectione.

12. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio.

13. Adami enim primus formatus est, deinde Eva.

14. Et Adam non est seductus ; mulier autem seducta in prævaricatione fuit.

15. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate.

Hic cultum Dei docet. Ante omnia orandum est, et quidem omni modo, v. 1. Pro quibus? Pro omnibus prorsus hominibus, v. 2. Quare? Quia Deus vult omnes salvos fieri, v. 3, 4, 5, 6, 7. Ubi orandum? In omni loco precibus dicato, v. 8. Quibus orandum? Viris et mulieribus, v. 8, 9. Quomodo viri debent orare? v. 8. Quomodo mulieres? v. 9, 10. Hæc quidem orant, sed non docent, v. 11, 12. Salvantur autem per filiarum educationem, et per suam in fide, in charitate, et vitæ sanctitate, perseverantiam, v. 15.

ANALYSIS.

PARAPHRASIS.

1. Ante omnes igitur adhortor et obsecro at (in quotidiano cultu) fiant obsecrationes ad advertenda mala ; orationes, seu petitiones honorum ; postulationes, seu preces pro aliis ; gratiarum actiones pro beneficiis acceptis, idque pro omnibus hominibus.

2. At præsertim pro regibus, et omnibus rempublicam gerentibus, ut placidam ac quietam sub illis vitam agentes, pietatem facilius excolamus, omnemque morum honestatem.

3. Etenim (sic pro omnibus orare) in se bonum est, et Deo Salvatori nostro gratum.

4. Qui vult omnes homines salvos fieri, utque salventur, vult eos ad agnitionem veritatis, id est, Christi, pervenire.

5. (Nec id mirum est) unus enim est omnium creator Deus ; unus et Dei et omnium hominum Mediator, scilicet Jesus Christus homo (Deus).

6. Qui semetipsum dedit in mortem pro omnibus redimendis, testimonium (sanè indubitatum) quod tempore destino dedit (divinâ voluntate salutis omnium).

3. Car. celi est bon, et agréable à Dieu notre Sçavoir.

4. Qui veut que tous les hommes soient sauvés, et qu'ils viennent à la connaissance de la vérité.

5. Car il n'y a qu'un Dieu et un Médiateur entre Dieu et les hommes, Jésus-Christ homme,

6. Qui s'est livré lui-même pour la rédemption de tous, en rendant témoignage dans les temps marqués.

7. C'est pour cela que j'ai été établi moi-même prédicateur et apôtre (je dis la vérité et je ne mens point), le docteur des gentils dans la foi et dans la vérité.

8. Je veux donc que les hommes prient en tout lieu, élevant des mains pures, avec un esprit éloigné de colère et de contention ;

9. Que les femmes aussi prient, étant vêtues comme l'honnêteté le demande. Qu'elles se parent de modestie et de chasteté, et non avec des cheveux frisés, ni des ornements d'or, ni des perles, ni des habits somptueux ;

10. Mais avec de bonnes œuvres, comme doivent le faire des femmes qui font profession de piété.

11. Que les femmes se tiennent en silence et dans une entière submission lorsqu'on les instruit.

12. Je ne permets point aux femmes d'enseigner, ni de prendre autorité sur leurs maris ; mais je leur ordonne de demeurer dans le silence,

13. Car Adam a été formé le premier, et Ève ensuite.

14. Et Adam n'a pas été séduit, mais la femme ayant été séduite est tombée dans la désobéissance.

15. Toutefois elle se sauvera par les enfants qu'elle mettra au monde, en faisant qu'ils demeurent dans la foi, dans la charité, dans la sainteté et dans une vie bien réglée.

Hic cultum Dei docet. Ante omnia orandum est, et quidem omni modo, v. 1. Pro quibus? Pro omnibus prorsus hominibus, v. 2. Quare? Quia Deus vult omnes salvos fieri, v. 3, 4, 5, 6, 7. Ubi orandum? In omni loco precibus dicato, v. 8. Quibus orandum? Viris et mulieribus, v. 8, 9. Quomodo viri debent orare? v. 8. Quomodo mulieres? v. 9, 10. Hæc quidem orant, sed non docent, v. 11, 12. Salvantur autem per filiarum educationem, et per suam in fide, in charitate, et vitæ sanctitate, perseverantiam, v. 15.

deinde Eva (ex Adamo et propter Adamum). 14. (Non doceat mulier;) quia ut imbecillior, et deceptio magis obnoxia, fuit a serpente in prava-ricatione divini praecepti decepta: Adam autem non

fuit a serpente deceptus (sed ab uxore affectus). 15. Salvabitur autem mulier per piam liberationem educationem, si permanserit constans in fide, in charitate, in sanctitate, et morum sobrietate.

COMMENTARIA.

Vers. 1. — OBSECO Igitur primum omnium fieri... Stabilio docendi modo in primo capite, in hoc publicum Dei cultum docet; seu Timotheum, episcopum jam factum, instruit quomodo debeat preces ecclesiasticas ordinare. Igitur. Haec particula denotat subsequenta ex praecedentibus inferri; sive ex v. 15, esp. 1, ubi dicitur quod Christus venit in hunc mundum peccatores salvare; sive ex v. 18, ubi hortatur Timotheum Apostolus ut bonam militet militiam; sive ex utroque, sic: Igitur ut Christo ad peccatorum salutem coopereris, utque bonam milites militiam; uno verbo, ut episcopali munere rite fungaris, juxta prophetas de te factas. Obsecro, admonero, et adhortor. Primum omnium, id est, ante omnia: tum quia primum episcopi munus est orare pro se, et pro aliis; ad hoc enim constituitur; tum quia oratio ex se maxime necessaria, utpote à qua caetera bona pendent; à Deo enim peti et expectari debent, à quo omne bonum, etc. Fieri, id est, ut in publico et quotidiano cultu fiant.

OBSECRATIONES, id est, supplicationes ad avertdenda mala, seu pro liberatione à rebus tristicis.

ORATIONES, id est, honorum petitiones.

POSTULATIONES, id est, preces pro aliis. GRATIARUM ACTIONES pro beneficiis acceptis. Ita Theodoretus, Theophylactus, ita D. Thomas. Theophylactus tamen tria priora nomina idem hic significare putat probabilis.

Observationes dogmaticae et morales.

Docet ergo Apostolus quod ante omnia Deus sit orandus, et quidem omnibus orationum modis, sive ad avertdenda mala, sive ad obtinenda bona, sive ad gratias agendas pro impetratis, idque omne tum pro nobis, tum pro aliis. Porro id D. Chrysostomus, Theophylactus, Theodoretus, Ambrosius, D. Augustinus, et omnes, tum Graeci, tum Latini, interpretes, intelligent de publicis Ecclesiae conventibus, ubi sacerdotes et populus simul orant. D. Augustinus, epist. 59, ad Paulin., q. 5, hunc locum refert ad liturgiam misse, ejusque partes. Idem eodem modo explicat D. Thomas. Quod praecipue in D. Augustino notandum, quia inde probatur antiquitas misse quoad omnes ejus partes.

PRO OMNIBUS HOMINIBUS, id est, pro universis et singulis hominibus, ita ut nullum prorsus ab oratione excludamus, quod nota propter sequentia, v. 4. Sacerdos est quasi totius orbis pater; dignum igitur est

Vers. 1. — Obsecro igitur primum omnium fieri observations; q. d.: Primum omnium, id est, ante omnia, volo fieri obsecrationes, orationes, postulationes, etc., etiam infidelibus, inimicis, persecutoribus. Ostendit hic locus nullum hominem dum vivit, adeo perditum esse, ut de ejus salute nobis sit desperandum; nam oratio spei professio est.

ut omnium curam gerat, omnibusque provideat, sicut et Deus, cujus ministerio servit, et vice fungitur, ait D. Chrysostomus. Christianus est Dei filius; Christiani ergo charitas, sicut et Dei Patris sui, extendatur ad omnes; sit perfectus sicut et Pater caelestis, etc. Ad omnes miseros, id est, ad omnes homines (quis enim hominum non miser): ad omnes, inquam, miseros extenditur et patet Dei miseratio: ad omnes igitur miseros, seu homines, extendatur fidelium oratio; oret Christianus pro omnibus et singulis hominibus. Et haec est regula ecclesiastica à Magistro gentium tradita, qua utuntur sacerdotes nostri ut supplicent pro omnibus, ait Ambrosianus. Haec regula utatur quilibet fidelis; nunc obsecret, nunc petat, gratias agat. Rursus iterum oret, statimque gratias agat, mox obsecret; hosque omnes mentis et cordis affectus simul misceat et alternet, exemplo Davidis in Psalmis. Haec itaque in eadem oratione sunt faciendae et saepius reiteranda.

Vers. 2. — PRO REGIBUS, ET OMNIBUS QUI IN SUBLIMITATE. Gr. dignitate vel eminentia. Syr., magnatibus. Ambrosius: Qui in sublimiori loco possit sunt. Pro regibus, etiam ethnicis, nec enim alii tunc erant in mundo. Pro illorum ministris, et omnibus quibuscumque, qui sub illis rem publicam gerunt, orandum est à Christianis. Hoc illorum postulat conditio, regia quidem dignitas, quae divinae Majestatis est radius et participatio. Ministerialis etiam, quae regiae potestatis radius est et emanatio. At hoc exigit nostrum et totius Ecclesiae commune bonum; illorum quippe salus est nostra tranquillitas, ait Theophylactus.

UT QUIETAM ET TRANQUILLAM VITAM... Id est, ut sub regimine principum, rempublicam justè administrantium, vitam agamus pacatam et quietam. Temporalis nostra et Ecclesiae pax pendet à pace regiorum; regnorum autem pax pendet à regimine principum: hinc pro illis et illorum ministris nostra interest orare: ad nos praeterea extenduntur bona et gratiae quae pro illis obtinemus à Deo. Pax regni debet esse regum et magistratum scopus; hoc idem à Deo debemus efflagitare.

IN OMNI PIETATE ET CASTITATE. Explicat Apostolus ad quid pacem optamus, non ad commensationes, et ad libidines, sed ad sacros cultus facilius et frequentius celebrandos, et ad mores honestos, probos et pudicos, liberis et perfectis excolendos. Graec., καὶ σωφροσύνη, non tantum castitatem significat, sed et

Vers. 2. — Pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, id est, in dignitate vel eminentia. Ora ut orationibus hominum Deus praestet salutem sublimitium.

Ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. In omni reverentia Dei et puritate.

morum gravitatem et honestatem. His itaque duobus nominibus, pietate et castitate, omnes externos pietatis actus et omnem morum gravitatem et honestatem exprimit. Qui actus externi pietatis et honestatis tempore pacis liberius exercentur ab Ecclesia. Tempore quippe belli, templa profanantur, sacri cultus cessant, Dei cultus negligitur, grassantur vitia; caedibus, rapinis et impudicitiis omnia loca replentur. Cum ergo à regibus pendeat subditorum pax, et à pace temporalium multum pendeat externum religionis exercitium; cum aliunde corda regum sint in manu Dei, hinc ab omnibus fidelibus orandum est pro regibus.

Vers. 3. — HOC ENIM BONUM EST ET ACCEPTUM CORAM SALVATORE NOSTRO DEO. Graec.: Hoc enim pulchrum et acceptum, etc. Probat orandum esse pro omnibus hominibus, tum quia hoc, scilicet orare pro omnibus, in se bonum est, utpote charitatis opus, tum quia hoc consequenter Deo gratum et acceptum est.

Vers. 4. — QUI OMNES HOMINIS VULT SALVOS FIERI... Probat hoc, id est, pro omnibus orare, pulchrum et Deo gratum esse; quia scilicet hoc Dei voluntati conforme est; ipse enim Deus et salvator noster vult omnes homines salvos fieri... Graec., servari. Et quia hoc ipse vult, gratum est illi quod nos idem velimus, idem optemus, et consequenter oremus id quod optat ipse, scilicet, ut omnes convertantur, et propterea ad cognitionem veritatis evangelicae perveniant, seu ad fidem in Christum, sine qua non est salus. Deus vult omnes homines salvos fieri. Imitare ergo Deum tuum; illius concordia voluntati; velis quod omnes salvi fiant: quod si vis, et ora; quippevolentum est orare, D. Chrysostomus.

Vers. 5. — UNUS ENIM DEUS UNUS ET MEDIATOR... Probat Deum velle omnium hominum salutem. Primò, quia unus et idem est omnium Deus, Creator, Pater et Dominus; omnes ergo homines, utpote opus suum, filios suos, servos suos, diligit et salvos cupit; secundò, quia unus et idem est omnium hominum mediator apud Deum, scilicet Jesus Christus, homo Deus, qui mediatiois suae beneficium extendit ad omnes; omnium ergo reconciliationem vult et salutem. Et ne dubites quin id serio velit et sincerè.

Vers. 6. — QUI DEDIT REDEMPTIONEM SEMETIPSUM PRO OMNIBUS. Tertio hic Jesus Christus, homo Deus, mediator noster, semetipsum dedit in pretium redemptionis omnium hominum, seu pro redimendis

Vers. 3. — Hoc enim (ut scilicet oretur pro omnibus hominibus) bonum est et acceptum coram Salvatore nostro Deo. Nota: Non Christum, sed Deum, vocat Salvatorem, quia Deus vult omnes salvos fieri, idemque Christum Salvatorem omnibus dedit.

Vers. 4. — Qui (Deus) omnes homines vult salvos fieri, etc. Quantum ex parte sua, serio et ex animo cupit et optat Deus omnium salutem, omnesque eò vocat, et ad eam sufficientia dat media. Vult enim Deus omnes salvos fieri, sed si accedant ad eum: non enim sic vult, ut nolentes salventur, sed vult illos salvari, si et ipsi velint, inquit S. Ambrosius.

Vers. 5. — Unus enim Deus, etc. Unus est Deus, omnium hominum creator; unus etiam homo Christus,

atque salvandis omnibus hominibus. Non redemimus autem et argento, sed semetipsum dedit in divitiores Lytrum, pretium redemptionis, qualecumque sit; antilytrum, pretium vicarium, quo res cum re simili et vicariè redimuntur; vita pro vita, caput pro capite. Hoc feci Christus, qui semetipsum dedit pro nobis, vitam suam pro vita nostrà, vitam Dei pro vita hominum, vitam Filii Dei, pro vitam Dei ininitiorum.

O ineffabilis dilectio! ò sanè vera et seria voluntas salutis omnium hominum! Moyses, caeterique secundarii et ministeriales mediatores, hostias et preces obtulerunt pro iis quorum erant mediatores; à Jesus Christus primarius, principalis ac propè unus mediator noster, semetipsum obtulit hostiam in arà crucis, pro reconciliandis Deo omnibus hominibus.

TESTIMONIUM TEMPORIBUS SUIS. Graec.: Testimonium temporibus propriis. Syr.: Testimonium, quod eoenit tempore suo. Correctio Romana: Testimonium temporibus suis. Et ita legendum putant Estius, Cornelius à Lapide, ita legerunt Lovanenses. Caput, tunc videtur valde naturalis. Authenticum sanè et indubitatum testimonium quod, tempore in Scripturis destinato, dedit divinae suae erga nos dilectionis, et quod reverè et serio velit omnes homines salvos fieri. Hoc quippe probandum suscepit Apostolus, hoc ergo ex dictis concludit. Quòd si non placeat haec explicatio, accipe Theodoretii interpretationem. Testimonum, inquit, vocat passionem, quia omnes prophetas testes habet. Tempora propria testimoniis suis quae ad Gal. capite 4, vocatur plebitudo temporis.

Disquisitio veritatis.

In quà verus versusum 4, 5 et 6 sensus sincerè, et sine pravaentione quaeritur. Attendo ad Apostoli scopum et ad sermonis contextum. Primò, asseruit pro omnibus hominibus orandum esse. Haec propositio universalis est, et nullam prorsus suscepit exceptionem, nec enim nobis fas est quemquam ab orationibus nostris excludere: hoc fatetur etiam Estius. Secundò, ut haec propositionem universalem probet Apostolus, seu ut nos ad illam in praxi redigendam excitet, id est, ut nos excitet ad orandum pro omnibus, affirmat talem orationem bonam esse, et Deo gratam. Tertio hoc ipsum, scilicet orare pro omnibus, pulchrum et gratum esse Deo probat ex eo quòd Deus Salvator noster vult omnes homines salvos fieri, et propterea vult ut ad veritatis cognitionem veniant.

sus, Dei atque omnium hominum mediator, omnium redemptor: ergo sine beneficium creationis spectaverit, quod omnium commune est, sive beneficium reconciliationis ac redemptionis, quod omnibus propositum est, vult Deus omnes homines salvos fieri. Necessè fuit in Christo hypostaticè naturam divinam et humanam copulari, ut odia inter Deum et homines componeret. Unus (Christus) est conciliator pacis, qui ea quae erant inter se disjuncta et distantia conjunxit, inquit Theodoretus. Nota: In Christo, solus Deus non est mediator, nec solus homo, sed Deus homo; hic enim exercuit opera mediatoris, seu redemptionis nostrae in humanitate à se assumptà.

Vers. 6. — Qui dedit redemptionem semetipsum pro

Assirmans autem Apostolus quod Deus vult omnes homines fieri salvos, nobis concludendum relinquit quod, cum Deum oramus pro omnium hominum salute, divinam tunc voluntati conformamur; quod Deo gratum et acceptum est.

His omnibus sero et sincere attentis, sic ratiocinor: Si accurate loquitur Apostolus, sique recte probat (quod in librum revocare nefas), tam late et universaliter sumit in v. 4: Omnes homines, quam in v. 1 late et universaliter suspexit: Pro omnibus hominibus. Ideo enim vult Apostolus pro omnibus hominibus orari a fidelibus, quia Deus vult omnes homines salvari. Sicut ergo pro omnibus prorsus hominibus, nemine excepto, nobis orandum esse asseruit in v. 1, ita et in v. 4 affirmat Deum velle omnes prorsus homines, nemine excepto, salvos fieri. Hoc ipsi confirmant rationes quibus v. 5 et 6 probat Deum velle omnium hominum salutem; nimirum, quia omnium hominum Deus est; quia Jesus Christus omnium hominum mediator est; et quia hic mediator noster semetipsum dedit pro omnibus redimendis hominibus. Deus enim omnium, nemine excepto, creator est hominum; Jesus Christus omnium, nullo excluso, mediator est hominum; pro omnibus redimendis, nemine excepto, semetipsum obtulit hic mediator Dei et hominum.

Mens D. Pauli.

Mens itaque D. Pauli est quod Deus, Salvator noster velit et omnium prorsus hominum, nemine excepto, salutem, voluntate scilicet antecedente, ut explicabit infra.

Illatio qua tres rejiciuntur interpretationes.

Unde infero apostolice menti non convenire tres aliquorum interpretationes. Primò interpretationem illorum qui dicunt: Deus vult salvos fieri omnes homines, id est, quicumque salvantur. Secundò illorum qui dicunt: Deus vult salvari omnes homines, id est, omnis generis homines, sive Judei sint, sive gentiles, sive liberi, sive servi, sive principes, sive subditi, etc. Tertio, illorum qui dicunt: Deus vult servari omnes homines, id est, quamplurimos et tot, ut aliquo modo dici possent omnes. Haec tres, inquam, interpretationes, apostolice menti non conveniunt (nisi vera supponatur communis interpretatio quam mox attulimus de voluntate antecedente salvandi omnes homines), primò, quia limitant propositionem quam S. Paulus fecit universalem. Deus vult omnes homines salvos fieri, ait Apostolus. Nulla est in terminis, nec in mente, exceptio, ut visum est supra ex sermonis apostolice contextu. Contra hanc apostolice propositionis universalitatem, Deus vult tantum salvandos salvari, ait prima interpretatio; Deus vult aliquos tantum ex omni genere hominum salvari, ait

omnibus. Redemptionem, id est, pretium redemptionis, Christus pro nostra vita suam tradidit quasi nostram. Ita Theophylactus.

Testimonium temporibus suis. Ut scilicet hæc ipsa Christi redemptio suis temporibus esset testimonium, tum divine charitatis, fidelitatis (quæ hanc redem-

secunda interpretatio; Deus vult tantum quamplurimos salvari, ait tertia interpretatio. Ecce maximas exceptiones, quas, si omnino locum habeant, Apostoli verba, mentem et scopum immerito coercant. Secundò, quia hæc tres interpretationes (seculæ aliâ quam supra tetigimus) non modò D. Pauli mentem et scopum non assequuntur, sed ex illis, contra expressissimam Apostoli mentem, sequeretur non esse pro omnibus hominibus orandum, sed tantum pro aliquibus, nimirum, pro salvandis tantum; pro aliquibus ex omni genere; pro quamplurimis.

Hæc sequela manifesta est. Ex D. Paulo, Dei voluntas circa salutem hominum est ratio non movens et excitans ad orandum pro omnium hominum salute. Sui ideo, secundum Apostolum, debemus pro omnibus orare, quia Deus vult omnes salvari. Sed ex primâ interpretatione, Deus vult tantum salvandos salvari; ergo et pro salvandis tantum debemus orare. Ex secundâ interpretatione, Deus vult aliquos tantum ex omni genere homines salvari; ergo et pro aliquibus tantum ex omni genere nobis est orandum. Ex tertiâ interpretatione, Deus vult quamplurimos tantum homines salvari; ergo et pro quamplurimis tantum orare debemus. Et hoc cuilibet homini S. Paulum attentè legendi ita perspicuum est, ut ipse Estius has tres interpretationes rejiciat tanquam apostolice menti et institui non congruas. Quia, inquit Estius, sensum faciunt haud prorsus universalem, ut manifestum est, multos enim homines exceptos relinquunt, et prorsus non conveniunt institui Apostoli, qui docere vult orandum esse pro omnibus hominibus, sine exceptione. Adde quòd ita dicitur Deus omnes velle salvos fieri, ut etiam addi possit quòd neminem velit perire; nam utrumque conjunxit Petrus apostolus, 2 Epist. 3, dicens Deum nolle aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reverti: atqui hæc negatio non recipit dictas tres interpretationes; ergo nec illa affirmatio. Haecque Estius, pag. 772, col. 2, circa medium.

Examinatur celebrior interpretatio.

Sed quid dicendum de aliâ interpretatione celebri, ab Estio et quamplurimis, et quidem doctissimis viris laudatâ et approbatâ, scilicet: Deus vult omnes homines salvos fieri, id est, Deus dat suis fidelibus servis voluntatem salutis omnium hominum. Sicut Deus facit ut sui fideles servi velint omnium hominum salutem, et pro eâ laborent et orent. Itaque, inquam, hæc propositio: Deus vult omnes homines salvos fieri, est locutio causalis quæ dicitur Deus velle, vel facere, id quod facit ut nos ipsi velimus et faciamus; sicut Rom. 8 dicitur Spiritus sanctus postulare gemmibus inenarrabilibus quæ faciunt sanctos ita postulare. Hanc interpretationem hucusque reverit suam, et præterea non prophetas promissit, et respicere præstitit, Christi enim sanguis effusus testatur et fidem facit quantum Deus non diligit, et quatenus cupiat omnes salvos fieri; tum æquitas et justitia divine in futuro iudicio.

quia a doctis et sanctis pariter viris usurpatur. Sed nunc veritatem in semetipsâ quaerens, non in hominum auctoritate, nunc, inquam, D. Pauli mentem in suis propriis verbis et argumentis perscrutans, non in alienis rationationibus, aut præjudiciis, animadverto hanc interpretationem (nisi nostra prius argueretur) esse à D. Pauli mente alienam; sic enim affirmat: Mens D. Pauli hæc est: Vult et ordinauit in Ecclesiâ orari pro omnibus prorsus hominibus; hoc jam supra monstratum est. Ut fideles excitet Apostolus ad orandum pro omnibus prorsus hominibus, affirmat eis quòd hæc oratio Deo grata sit et accepta, utpote divinæ voluntati conformis, quia Deus ipse, qui Salvator noster est, vult etiam omnes homines salvos fieri. Mens itaque D. Pauli est quòd per hoc nostram votum, circa salutem omnium, divinæ conformamur voluntati, hincque Deo grata et accepta est oratio nostra. Supponit ergo D. Paulus esse reverâ in Deo voluntatem salutis omnium, cui nostra voluntas et desiderium circa salutem omnium hominum conformetur. Quomodo enim hæc in re Dei voluntati conformabimur, nisi reverâ sit in Deo voluntas salutis omnium, et nisi hic Deus in seipso velit?

Adde. Ex D. Paulo, voluntas Dei, circa salutem omnium, est regula nostræ voluntatis circa eandem omnium salutem; nostram ergo voluntatem præcedit, sicut regula regulatum; est ergo reverâ in Deo talis voluntas, antequam sit in nobis. Adde rursum, D. Paulus, hæc Dei voluntate salutis omnium utitur tanquam medio et motivo quò nostram excitet et moveat voluntatem ad orandum pro omnium salute. In mente ergo D. Pauli hæc Dei voluntas non est ipsa fidelium volitio ut à Deo excitata, cum è contra hæc Dei voluntas sit quid nostram voluntatem excitans, movens, et consequenter eam præcedens, et ab eâ prorsus distinctum. Denique ex D. Paulo placet Deo nostra pro omnium salute deprecatio, quia Deus vult omnium prorsus hominum salutem. Sicut ergo hæc Dei complacentia, circa nostram orationem, est reverâ Dei et in Deo, ita et Dei voluntas de salute omnium est reverâ Dei et in Deo. Quomodo enim Deus sibi complacere circa quiddam, nisi in seipso? Et quomodo complacere sibi, in seipso, ob nostras pro omnium salute deprecationes nisi reverâ velit in seipso omnium salutem? Sed ut clarior pateat hanc interpretationem à D. Pauli mente alienam: hæc interpretatione gratis admissâ reflectamus ad sensum quem format: Orate pro omnium prorsus hominum salute. — Quare? — Quia hoc Deo gratum? — Unde nôsti hoc Deo gratum? — Quia Deus vult omnes salvari, id est, Deus vult dat voluntatem salutis omnium. — Quænam est vis hujus argumenti tui? — Excitas ut velim, quia Deus dat mihi velle. — Si dat velle, ut supponis, reverâ volo, et infallibiliter volo; frustra igitur hortaris ut velim; quòd, ex te, jam volo, cum Deus mihi dederit velle.

Nullum et inulte redditur argumentum Apostoli per talem interpretationem; est itaque ab ejus mente

aliena. Præterea ab Apostolo sic interpretato quæri posset: Unde nôsti quòd Deus talem mihi voluntatem dederit? Nec enim illum in me sentio, imò mens et voluntas mea repugnat orare Deum pro infideli, prodolatrâ, pro fidelium persecutore, pro tyranno, pro homine pessimo, vitios corrupto, et penitus perditio. Ad quid præterea Deum orabo pro homine quem Deus ipse videtur reverâ deseruisse? Unum tantummodo potest ad id me movere; nimirum, si sciam quòd Deo placitura sit hæc oratio mea; utpote qui vult etiam istius hominis pessimi salutem; quia, scilicet, Deus, omnium hominum creator, vult omnes homines salvos fieri.

Et hinc redditur vis et robur Apostoli argumento. Orate pro omnibus hominibus: quia hoc Deo gratum, utpote ejus voluntati conforme, ipsa enim Deus, omnium hominum creator, vult omnes omnino homines salvos fieri.

Conclusio.

Cum omnes supradictæ interpretationes (nisi nostra vera supponatur) sint à D. Pauli mente alienæ, illiusque infringant argumentum, quod à simpliciter et literaliter verborum sensu totam vim suam habet, concludo simpliciter et ad litteram credendum esse D. Paulo, genium apostolo, veritatisque doctori, formaliter et expressè dicenti: Deus vult omnes homines salvos fieri.

Credendum et D. Petro, apostolorum principi, Ecclesiæ fundamentum et veritatis columnam, confirmanti Paulum et quasi explicanti: Deus vult omnes homines salvos fieri, ait Paulus. Nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reverti, ait D. Petr., secundæ Epist. cap. 3, v. 9. Ecce reverit eandem, propositionibus æque universalibus, tum affirmativis, tum negativis, à duobus præcipuis apostolis formaliter expressam, et multis à D. Paulo rationibus probatam, v. 5 et 6. Ut quid dubitamus? Quia, inquam, magnæ hinc difficultates oriuntur. Fateor: sed primò, an minores oriuntur ex hujus veritatis opposito? Secundò an propter difficultates ex aliqua veritate nascentes, licet de eadem veritate formaliter et expressè revelatâ dubitare? Quot, quæso, difficultates ex mysterio sanctissimæ Trinitatis? Quot ex mysterio sanctissimæ Incarnationis, ex mysterio sanctissimæ Eucharistie? Illas omnes superamus, quia hæc mysteria formaliter in Scripturis sunt revelata. Sic et superandæ difficultates ex hæc veritate nascentes, quia ipsa expressè revelata. Et sanè licet inextricabiles ex eâ difficultates oriuntur, mallem ingenii mei inbecillitatem fateri (quæ divinæ voluntatis immensitatem non potest attingere, multò minùs comprehendere), quam veritatem ita formaliter expressam et probatam à D. Paulo, et confirmatam à D. Petro, aut denegare, aut alienis interpretationibus detorqueare. Sed non sunt hujusmodi difficultates, quæ hic possent obijci, et quas tamen scholasticis relinquo solvendas, quia hic locus est non disputandi, sed mentem D. Pauli in suis verbis agnoscendi. Agnoscamus itaque veritatem, et ipsa bene nota difficultatum tenebras dissipabit.

modumque nobis præbet veritatem cum veritate conciliandi.

Veritates in S. Pauli verbis inclusæ.

Prima itaque veritas in verbis D. Pauli nobis revelata hæc est: Deus, utpote omnium hominum creator, sincerè et seriò vult omnes homines salvos fieri. Secunda, Deus omnium hominum creator, ita serio et sincerè vult omnium hominum salutem, ut propterea Filium suum unigenitum Jesum Christum, Deum et hominem, eis omnibus dederit salutis mediatorem. Tertia, Jesus Christus, Filius Dei, homo Deus, hominumque cum Deo mediator et reconciliator, ita sincerè vult omnium hominum reconciliationem et salutem, ut semetipsum dederit pro omnibus redimendis hominibus, Deoque reconciliandis. Quarta veritas in præcedentibus inclusa: Per et propter hunc omnium hominum Redemptorem, Deus gratiam suam, sacramenta et alia media ad salutem necessaria, omnibus subministrat hominibus.

Explicatur hæc Dei voluntas.

Hinc ad explicandas et solvendas difficultates, collige quòd hæc voluntas non sit tantum signi et extra Deum, quâ scilicet Deus omnibus hominibus proponit doctrinam Evangelii et præcepta salutis, sed etiam beneficentia voluntas, et in Deo, quâ scilicet Deus verè, sincerè et seriò, vult et cupit omnium hominum salutem, inò et ex parte suâ efficaciter. Quòd non sit signi tantum, patet ex eo quod si significaret tantum Deus se velle omnium hominum salutem, quum tamen reverà non vult in se; simulatè et dolosè ageret Deus: quod impium cogitare. Est ergo voluntas beneficentia, non absoluta, alias omnes salvarentur, sed ex hypothese quòd ipsi velint, ope gratiæ, præstare quæ ab ipsis ad salutem requiruntur. Hæc voluntas Dei dicitur efficax ex parte Dei, quia Deus per eam, et Christum dedit Salvatorem, et media ad salutem necessaria suppeditat: non est tamen totaliter efficax et completa, sed incompleta, et ex parte Dei tantum efficax. Hanc voluntatem D. Chrysostomus vocat primam; et post ipsam Theophylactus ait: Prima voluntas Dei est quòd nemo pereat. Secunda voluntas est ut impij pereant, in epist. ad Ephes., c. 1, v. 6. D. Damascenus et post ipsam theologi vocant hanc voluntatem antecedentem, ita etiam Theophylactus ibidem. Quia antecedit omnem prævisionem bonorum, aut malorum operum hominis. Possit dici naturalis voluntas Dei, quia manat ex Deo tantum, qui de suo bonus.

Satisfit objectioni.

At, inquit, si reverà Deus vult omnes homines salvos fieri, ad quid illum orare? — Resp.: Ut opere compleat quod vult, ut rebelles etiam compellat hominum voluntates, earumque duriciam vincat.

Vers. 7. — *In quo* (ad quod, scilicet testimonium et Christi redemptorem promulgandam) *positum sum ego prædicator et apostolus*, etc. Doctor gentium instituturum in fide et veritate; id est, ut fidem Christi recipiant et veritatem ejus agnoscant.

Vers. 8. *Volo ergo viros orare in omni loco, etc.* Hoc est, sanctas manus, scilicet servando vacuum irâ et

instans: Satiò videretir homines excitare ad vultandum, quam Deum exorare. — Resp. utrumque faciendum, quia salus à Deo, et ab homine. Vide dicta ad Philipp., c. 2, v. 13. A Deo, inquam, hinc orandum ut det id sine quo nulla salus, gratiam scilicet; ab homine autem, hinc excitandus ut humiliter et sedulo divinæ gratiæ cooperetur; seu, sicut ait Apostolus, ut cum metu et tremore suam salutem operetur, loco citato. Qui enim fecit nos sine nobis, non salvabit nos sine nobis, D. Augustinus.

Vers. 7. — *In quo positus sum...* Ad quod testimonium de Christi charitate, et de Dei voluntate, toti mundo publicandum ego constitutus sum APOSTOLUS ET PRÆDICATOR. VERITATEM DICO, ET NON MENTIOR. Hoc addit ab obstruendoque eorum qui ejus apostolatam negabant. Sincerè loquor, et ex conscientia, quia doctor sum et præco, destinatus præcipue genibus IN FIDE ET VERITATE docendis. Et ut talis volo, præco, ut orent viri, etc.

Vers. 8. — *VOLO ERGO VIROS ORARE IN OMNI LOCO...* Reddit ad quod v. 1 inchoavit; et postquam docuit orandum, et quidem omnibus modis, et pro omnibus hominibus, nunc pergit docere à quibus, ubi, et quomòdò sit orandum.

A quibus orandum est Deus? A viris pariter, et à mulieribus. *Volo viros... similiter et mulieres...* Oratio est alimonia mentis: hinc virorum et mulierum animæ tam necessaria quam cibus eorum corpori. Par utrique sexui necessitas orandi. (*Volo igitur*, etc.) Una natura, una et gratia.

Ubi orandum? *in omni loco*. Pro Christum tota terra sanctificata est, omnique locus oratorium factus. Quoniam Christus adveniens expiavit universam terram, nobis omnis locus oratorium factus est, ait August., serm. 150, in parasc., de Crucis et Latrone. Hinc præcipit Apostolus orare ubique. Nobis itaque licet in omni loco orare. Sed quia hic agitur de publicis precibus, et præcipue de sacrificio et synaxi, ut aiunt omnes interpretes, et ut manifestum est ex habitu decenti et ornato, quem Apostolus requirit in mulieribus: quid enim reit quo habitu orent in cubiculis? Hinc in omni loco, intellige publicis precibus dicato, seu in quavis Ecclesiâ, seu potiùs oratoris. Tunc enim nondum erant Ecclesie, sed fideles conveniebant quo poterant. His autem verbis affirmat illis Paulus, quòd eorum preces non minus gratæ essent Deo in quocumque loco precibus dicato, seu oratorio, quam si in templo Jerosolymitano factæ fuissent; vult ergo ut ad orandum conveniant ubi poterunt eritque commodum orare.

Quomòdò orant viri?

LEVANTES AD CÆLUM MANUS PURAS, NON AQUÀ LOTAS; sed cupiditate, rapinâ, cæcibus mundas, Chryso-

disputatione, pugnis, rapinâ, avaritiâ, turpitudine, ac per elemosinos eas sanctificando. Levare manus habitus est orantis. *Sine irâ*, id est, sine injuriarum memoriâ, sine vindictæ cupiditate. Ambrosius per disceptionem intelligi mentis evagationem, quæ in oratione excludi debet per attentionem animi

nos. *Lavaminis mundi castore*, Isai. 1. Levatio manuum significat cordis elevationem, ait D. Thomas; hæc ceremoniali auxilium ab alto petiit. Proprium erat sacerdotum veteris Testamenti levare manus. Hoc autem Apostolus vult fieri ab omnibus Christianis, quia omnes sunt sacerdotes, ait Theodoretus. *Regale acerbisum*.

SINE IRA ET DISCEPTATIONE. Mandum sit et cor ab irâ et inimicitia. Quia viros nominavit, vitia excludit in viros magis cadentia. *Disceptatione*. Græcè, διαλογίω. Latini interpretantur de disputatione, seu discordiâ cum fratribus. Juxta quos sensus est: Pacificus sit animus, sine odio, et disputatione, hocque conforme est orationi Dominicæ: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos, etc.*

Orationis fructus est reconciliatio cum Deo: huic autem reconciliatio cum Deo nihil sic obstat, ac discordia cum fratribus; hinc sine odio et discordiâ orandum. D. Chrysostomus, Theophylactus, Theodoretus, versio Arabica, Æthiopica, etc., interpretatur *discedentiam, hæsitationem*. Glossa etiam apud D. Thomam: *Ut non disputemus contra Deum increduli verbis ejus*. Grotius etiam: Duo sunt, quæ maxime preces Deo ingratas faciunt; odium adversus fratrem, quod hic iram dixit, et dubitationem de Dei promissis. Illi omnes volunt quòd oremus sine odio in fratrem, et sine diffidentia in Deum; sed cum fideliâ, juxta D. Jacob. 1: *Postulet in fide nihil hæsitant.*

Vers. 9. — SIMILITER ET MULIERES. Quomòdò orant mulieres? Similiter precari volo, puris manibus, sine odio, et disputatione. Sed præter hæc viris et mulieribus communia, volo ut honestè et modestè sint ornate. Syrus: *In habitu casto vestimenti, cum verecundiâ et pudicitia sit ornatus eorum*. A mulieribus removet vitia muliebria: pleræque enim peccant nimio corporis ornata; vult habitum illarum mundum quidem esse, sed non luxuriantem, sed qui castitatem redeat.

IN HABITU GRÆCÈ, ÆTHIOPICÈ, tunicam undique honestam, compositam, significare voluit, ait D. Chrysostomus. Habitus longiorem dicit, hoc est, ut undique vestiatur et contegatur, et ne impudenter de- tegatur, Theophylactus.

ORNATO. Per ornatum non intelligit exquisitum, sed moderatum, D. Chrysostomus. Habitus itaque illarum sit mundus, id est, modestus et decens.

CUM VERECUNDIA ET SOBRIETATE ORANTES SE. Pudor et modestia sint illarum ornamenta. Volo igitur mulieres orare in habitu modesto, qui honestatem et castitatem redeat. Sed non in tortis, seu calami- stratis CAPILLIS. Non se comant.

NON IN AURÒ... Nec aurum, nec margaritas ge-

Vers. 9. — *Similiter et mulieres in habitu orato*, id est, honesto, decenti. *Ornato*, id est, modesto ac moderato, et qui deceat mulieres. Nam quod decet, id demum orat.

Cum verecundiâ et sobrietate, id est, verecundiâ, sobriè, moderatè et modestè orantes se, et non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosis, id est, vestitu sumptuoso.

s. s. xxx.

sicut, nec pretiosis ac splendidis vestibus imbutar.

Vers. 10. — *Sed quod decet mulieres...* Sed bonis operibus ornate, sicut decet mulieres pietatem professas, id est, christianas. Vel, ut decet mulieres profitentes non linguâ tantum, sed et operibus bonis, pietatem. *Observationes morales.*

Contra luxum mulierum in templo, vide D. Joannem Chrysostomum hic. Deum precatur pergis, et ornamenta aurea circumfers, flavosque crines, et ipsos auro compositos? An verò saltatura ad ecclesiam pergis? Numquid hic nuptias et lascivias oblectamenta conquiris? Num ut tui spectaculum præbes advenisti? Num tibi nunc instruendus est thalamus, etc.? Accessisti ut Deum pro peccatis tuis depreceris, etc., non iste supplicis habitus. Quo enim patio potes ingenuescere, etc., quæ ejusmodi ornata compta prociolis? Nam, etsi lacrymas fideris, risum cernentibus hujusmodi lacrymas movebit, etc. Est enim scena quædam atque simulatio, si ex eodem animo ex quo tanta sumptis magnificentia tantique ambitu prodiit, inderit etiam lacrymas profundè vide- rint. Amputa omnem hujusmodi simulationem, circumcide abs te omnem illum scenæ atque histrionum gestum. *Deus enim profectò non irridetur.*

Eundem ibidem vide contra mulieres quæ purpuro vultum inficiunt, sibi oculos pingunt, etc. Vide et contra eas quæ vilibus quidem panibus induntur, sed in veste etiam nigra mundum magnâ arte quærent ornatum. Si vanitas, si luxus, si ornamentorum amor tantum sit mulieribus vitium, quantò majus in viris? Fateamur necesse est sumptuositatem, luxum, ornatum a morem nimium, in quibuscumque sint, Christianismo esse opposita, et orationis spiritui contraria. Christianismus est humilitatis, penitentiae et mortificationis status, est quippe Christi imitatio. Quid ergo ei plus oppositum quam amor mundi pomparum, quibus in baptismo fit renunciatio. Compunctio, penitentia, annullatio coram Deo, sunt animæ ad bonam orationem dispositio, et quasi orationis spiritus. Hinc spiritui quid magis contrarium quam superbia cordis, ornatus corporis, molities utriusque. Conteratur igitur cor, sacco et cinere induatur corpus; saltem utriusque sit humilis, penitens, humiliatum: sicut humiliati et compuncti Dei misericordiam supplices oremus.

Vers. 11. — *Mulier in silentio discat...* In ecclesiâ doctores audiendo, in domo maritum interrogando, ut 1 Cor. 14, v. 34. In templo autem nihil debet interrogare, sed omnino silere; nihil loquatur

Vers. 10. — *Sed quod decet mulieres, promittentes* (id est, profitentes) *pietatem per opera bona*, q. d.: Ita honestè ac modestè se vestiant, sicut vestiri decet mulieres christianas, quæ per bona opera; id est, per bonum vitam et mores christianos, profitentur non levitatem, non luxum, non lasciviam, sed pietatem ac cultum Dei.

Vers. 11. — *Mulier in silentio discat cum omni sub-*

in Ecclesia: Turpe est illi loqui. I Cor. 14, v. 35.

Vers. 12. — *DOCERE AUTEM MULIERI NON PERMITTO, NEQUE DOMINARI IN VIRUM...* In Ecclesia docere non potest mulier, nec ullam ubiqueque in virum auctoritatem sumere. Domini tamen docere potest et debet puellas, filios; imò et Prisca docuit Apollonium. Act. 18, v. 26, et mulier fidelis virum infidelem, I Cor. 7, ait Theophylactus.

Vers. 13. — *ADAM ENIM PRIMO FORMATUS EST. DUO SUNT IN VERSU PRÆCEDENTE; scilicet mulieri docere non permittit, et eam in virum dominari nolo.* Hinc duæ in hoc et sequenti versu rationes utriusque assertio, ordine tamen inverso, correspondentes. Non dominetur in virum, quia vir est illa præstantior, ut patet ex utriusque formatione. *Adam enim prior formatus est,* Eva posterior; Adam non propter Evam, neque ex Eva; sed Eva propter Adam et ex Adam; ergo non se præferat viro, cui Deus primatum dedit, quemque hoc signo præstantiorem declaravit.

Vers. 14. — *ET ADAM NON EST SEDUCTUS. NON DOCEAT MULIER, QUI IPSA SEDUCTA FUIT: Adam verò non fuit à serpente seductus. Quasi diceret: Ipsa est inerte imbecillior, et errori atque deceptioni nimis obnoxia, ut patet ex eo quòd tuit à serpente seducta. Non doceat ergo eum qui vigore mentis præstat ei, quique deceptioni nimis est obnoxius, ut patet ex eo quòd à serpente non fuit seductus, imò nec aggressus.*

Nota litteralis.

Peccavit uterque Adam et Eva, sed adverte discrimen in Scrip'turis notatum, et quod hic exprimit Apostolus. *Adam non est seductus, MULIER AUTEM SEDUCTA.* Eva peccavit seducta, *serpens decepit me;* credidit serpenti dicenti: *Nequaquam morietur.* Illoque credens, putavit vel quòd in Dei præcepto aliquid lateret mysterium, vel quòd verborum Dei sensum nec ipsa, nec maritus suus essent assecuti; et ita seducta, fructum pulchrum visu et gustu suavem comedit, virumque suum blanditiis suis ad comedendum induxit.

Non sic Adamus: ipse enim à serpente non fuit seductus, à quo nec fuit aggressus; neque etiam ab Eva propriè deceptus fuit, quæ, non fallendi animo, sed seducta et decepta, fructum obtulit: peccavit itaque non inordinato conjugis amore, tunc quòdam superbiæ utiliatione, et excellendi libidine: cümque

jectione. Jubet mulierem discere cum omni subjectione.

Vers. 12. — *Docere autem mulieri non permitto.* In ecclesia et cœtu publico, ubi agitur communis oratio.

Neque dominari (hoc est, auctoritatem usurpare) *in virum, supple permitto mulieri, sed esse in silentio, id est, quiete.*

Vers. 13. — *Adam enim primus formatus est, deinde Eva.* Viro auctoritas in mulierem competit, non contra.

Vers. 14. — *Adam non est seductus, Græcè, dece-*

potuisset facile hos motus inordinatos reprimere, spontè permisit eos in se suboriri, et prævalere; quibus tandem victis, delicatiasque suas contristare nolens (ut ait D. Augustinus, uxori roganti et blandienti morem gessit, et contra Dei præceptum comedit, sciens quidem se peccare, sed divinæ severitatis inexpertus, credens quòd ei facie remitteretur, ait D. Thomas. Hinc inferi Apostolus: Non doceat illa, utpote errori magis obnoxia, queque legem Domini tam male interpretata, virum et omnes filios suos in peccatum pertraxit. Semel docuit mulier, et cuncta perverit: ideò ultra non doceat, D. Chrysostomus.

Vers. 15. — *SALVABITUR AUTEM PER FILIORUM GENERATIONEM...* Quia vetuit mulieri loqui, nunc, eam consolans, tradit ei quos doceat. Quasi diceret: Sileat ergo mulier, subjiciatur; non deerit tamen illi pia occupatio. *Salvabitur per filiorum educationem, si illos benè instituat atque doceat.* Loquitur hic conjugatis, quales erant pleræque, easque docet officium quo salvari debeant. Virginitas autem sua privilegia reservat, de quibus egit 1 ad Cor. cap. 7.

Ex D. Thomæ, per non dicit causam, sed non repugnantiam, estque sensus: *Mulier salvabitur, etsi incedat per generationem filiorum; id est, etsi nubat, et non sit virgo. Si filios benè educaverit, si ipsa in fide permanserit.*

Si permanserit in fide. Si Evæ exemplum non sequatur, nec se à Satanâ seduci permittat, sed constans permaneat in fide Christi, in charitate Dei et proximi, in sanctitate morum, et sobrietate, seu temperantia cupiditatum, in matrimonio scilicet, seu si legitime in matrimonio conversetur, ita Theophylactus. Plerique legunt in plurali, *si permanserint.* D. Chrysostomus, Theophylactus, Theodoretus, Græc., Syr., Arab., Æthiop., multi etiam Latini. Jam verò bipertuntur: aliqui enim volunt illud plurale ad filios referri, sique sensus: Si filios educet, et quantum est in se, curet ut filii permanent in fide, etc. Alii referunt illud ad mulierem in genere, seu quæ sic sumpta æquivalet plurali. De communi mulierum natura, ait Theodoretus. Parum refert quomodo sumatur: cum tamen sensus primò allatus sit valdè naturalis, nostraque versio à Romanis correctoribus non sit immutata, huic adhaereo.

ptus, mulier autem seducta in pravariatione fuit, q. d.: Mulier ubi decepta fuit, pravariata est, et transgressi cepit præceptum Domini.

Vers. 15. — *Salvabitur autem per filiorum generationem, q. d.: Esto non doceat mulier, non deerit illi pia occupatio, alioque salvabitur, non per liberorum, sed per liberorum tractationem.*

Si permanserit in fide, et dilectione, q. d.: Salvabitur mater, si curet ut filii permanent in Christi fide et dilectione ac sanctitate, adiuncta sobrietate, inquit Chrysostomus. Quod intelligi potest de eotempore quò liberi sunt sub curâ et educatione matris.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maxime notanda, et ad praxim redigenda.

1° Dei minister plenè persuasus quòd *Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere*, cap. 1, v. 13, et quòd *Deus vult omnes homines salvos fieri, hujus capituli v. 5; omnibus modis ore; nunc peccatorum remissionem obsecrans; nunc gratiæ largitionem petens; nunc liberationem à malis, et bonorum concessionem postulans; nunc pro beneficiis acceptis gratias agens; præsertim verò sacrificium Redemptionis hominum, quòd ita propitiatorium est ut impenetratorium simul sit et eucharisticum, frequenter et quasi jugiter offerens; pro omnibus omninò hominibus, quia, ut sacerdos, quasi totius orbis est pater: speciatim autem pro regibus et omnibus in dignitate constitutis, ut sub illis quiete et pacificè Deo servia-*

CAPIT. III.

1. Fidelis sermo: Si quis episcopatum desiderat, bonum ergo desiderat.
2. Oportet ergo episcopum irreprensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem.
3. Non violentum, non percussorem, sed modestum; non litigiosum, non cupidum, sed
4. Sæpe domui benè præpositum, filios habentem subditos cum omni castitate.
5. Si quis autem domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit?
6. Non neophytum, ne in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli.
7. Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, et in laqueum diaboli.
8. Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes;
9. Habentes mysterium fidei in conscientiâ purâ.
10. Et hi autem probentur primùm; et sic ministrent, nullum crimen habentes.
11. Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.
12. Diaconi sint unius uxoris viri; qui filii suis benè presint, et suis domibus.
13. Qui enim benè ministraverint, gradum bonum sibi acquirunt, et multam fiduciam in fide quæ est in Christo Jesu.
14. Hæc tibi scribe, sperans me ad te venire cito:
15. Si autem tardaverero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesiæ Dei vivi, columna et firmamentum veritatis.
16. Et manifestè magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in Spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

mus. Memnerit ergo sacerdos se ad hoc, scilicet ad orandum et ad sacrificandum pro omnibus constitutum esse sacerdotem, Dei et hominum mediatorum: v. 7.

2° Quia oratio omnibus est necessaria et totius est Ecclesiæ orare, sacerdos, Dei minister, doceat omnes, et viros, et mulieres, modum ubique ac præsertim in Ecclesiis orandi. Curet ergo ut viri orent purè, manibus et corde mundis; v. 8. Ut mulieres præterea orent moderate; verecundiâ et pudicitia ornate; v. 9, 10.

Sacerdos et populus sic purè et humiliter orans, et quasi manu facti ambiens thronum gratiæ Dei, misericordiam consequatur.

CHAPITRE III.

1. C'est une vérité certaine, que si quel'un souhaite l'épiscopat, il désire une œuvre sainte.
2. Il faut donc que l'évêque soit irrépréhensible, qu'il n'ait épousé qu'une femme, qu'il soit sobre, prudent, grave et modeste, chaste, aimant à exercer l'hospitalité, capable d'instruire;
3. Qu'il ne soit ni sujet au vin, ni violent et prompt à frapper; mais équitable et modéré, éloigné des contestations, désintéressé;
4. Qu'il gouverne bien sa propre famille, et qu'il maintienne ses enfants dans l'obéissance et dans toute sorte d'honnêteté.
5. Car si quelqu'un ne sait pas gouverner sa propre famille, comment pourra-t-il conduire l'Eglise de Dieu?
6. Que ce ne soit point un néophyte, de peur que s'élevant d'orgueil, il ne tombe dans la même condamnation que le diable.
7. Il faut encore qu'il ait bon témoignage de ceux qui sont hors de l'Eglise, de peur qu'il ne tombe dans l'opprobre, et dans le piège du démon.
8. Que les diacres de même soient honnêtes et bien réglés; qu'ils ne soient point doubles dans leurs paroles, ni sujets à boire beaucoup de vin; qu'ils ne cherchent point de gain honteux;
9. Mais qu'ils conservent le mystère de la foi avec une conscience pure.
10. Ils doivent aussi être éprouvés auparavant, puis admis dans le ministère, s'ils ne se trouvent coupables d'aucun crime.
11. Que les femmes de même soient honnêtes et d'une conduite réglée, exemptes de médisance, sobres, fidèles en toutes choses.
12. Qu'on prenne pour diacres ceux qui n'auront épousé qu'une femme, qui gouvernent bien leurs enfants et leurs propres familles.
13. Car le bon usage qu'ils auront fait de leur ministère les fera monter à un degré plus haut, et leur donnera une grande confiance dans la foi qui est en Jésus-Christ.
14. Je vous écris ceci, quoique j'espère aller bientôt vous voir;
15. Afin que si je tardais plus longtemps, vous sachiez comment vous devez vous conduire dans la maison de Dieu, qui est l'Eglise du Dieu vivant, la colonne et la base de la vérité.
16. Et sans doute c'est quelque chose de grand que ce mystère d'amour qui s'est fait voir dans la chair, qui a été justifié par l'Esprit, qui a été manifesté aux anges, prêché aux nations, cru dans le monde, reçu dans la gloire.